Opgesteld door: Ellen van Drie (adviseur internationalisering) en Sandra Wagemakers (kennismakelaar)
Vraagsteller: Medewerker Internationalisering, mbo-instelling
Referentie: Kennisrotonde. (2021). *Welke factoren belemmeren of stimuleren mbo-studenten om een buitenlandervaring op te doen?* (KR.1077). Den Haag: Kennisrotonde.

21 januari 2021

Vraag

Welke factoren belemmeren of stimuleren mbo-studenten om een buitenlandervaring op te doen?

Kort antwoord

De belangrijkste belemmering voor studenten om een buitenlandervaring op te doen hangt samen met de financiering. Sociale banden thuis is daarnaast ook een belangrijke belemmering om naar het buitenland te gaan. Positieve ervaringen van medestudenten of docenten kunnen daarentegen mbo-studenten stimuleren om naar het buitenland te gaan. Verschillende kenmerken die relateren aan de mbo-student, zoals taalvaardigheid, vertrouwen in eigen kunnen, eerdere buitenlandervaringen, studierichting en het opleidingsniveau van ouders, kunnen ook het opdoen van een buitenlandervaring beïnvloeden. Tenslotte hebben aspecten die samenhangen met de bestemming mogelijk effect op de bereidheid om naar het buitenland te gaan: de kwaliteit van het onderwijs of stage en de locatie.

Toelichting antwoord

Een internationale leerervaring door middel van een stage of studie in het buitenland kan bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling van studenten en het ontwikkelen van (interculturele) vaardigheden (Kennisrotonde, 2018; Erasmus+, 2019). Niet elke mbo-student is even geneigd om een dergelijke buitenlandervaring op te doen. Verschillende factoren spelen hierbij een belemmerende of bevorderende rol. We groeperen deze factoren in randvoorwaarden, sociale aspecten, studentkenmerken, en kenmerken die samenhangen met de mogelijke buitenlandervaring zelf.

LAAN VAN NIEUW OOST INDIË 300 2593 CE DEN HAAG
POSTADRES POSTBUS 93461 2509 AL DEN HAAG
T 070 349 44 58 W WWW.KENNISROTONDE.NL

Randvoorwaarden zijn onder meer geld en informatie

Financiën vormen belangrijkste belemmering

Uit enquêtes onder studenten komt naar voren dat ze geldgebrek zien als grootste belemmerende factor om tijdens hun studie naar het buitenland te gaan (Van Mol & Timmerman, 2014; Eurostudent, 2018), ondanks mogelijkheden voor financiële steun van bijvoorbeeld Erasmus+ (Eurostudent, 2018). Uit data van mobiliteitsverkeer van studenten in Europa tussen 1995 en 2006 blijkt ook dat studenten een voorkeur hebben voor locaties die dichterbij zijn, waardoor ze goedkoper zijn om te bereiken, en waar de kosten van levensonderhoud relatief laag zijn (Rodríguez González, 2011).

Goede informatie over buitenlandervaringen werkt bevorderend

Als studenten en hun ouders (door hun school) goed geïnformeerd zijn over mobiliteitsmogelijkheden zijn zich bewuster van de mogelijkheden en maken er vaker gebruik van (Erasmus+, 2018; Eurostudent, 2018). Mbo-studenten die (nog) niet naar het buitenland zijn geweest noemen in een enquête verschillende soorten informatie die hen zouden hebben geholpen om naar het buitenland te gaan. Het gaat onder meer om informatie over financiering, paspoorten, visa en hoe een buitenlandervaring past binnen de studie (Kurver et al., 2019).

Schoolbeleid

Uit beschreven praktijkvoorbeelden van acht mbo-instellingen in Nederland blijkt dat een goede verankering van internationalisering in het beleid van een mbo-instelling, met bijvoorbeeld een strategie of kwaliteitsplan, leidt tot actieve en succesvolle activiteiten op het gebied van internationalisering, waar buitenlandervaringen deel van uitmaken. Het is daarbij belangrijk expliciet te maken wat er van onderwijsmedewerkers wordt verwacht op het gebied van internationalisering door bijvoorbeeld te expliciteren welke actie verwacht wordt in samenwerkingsconstructies met partners in andere landen (Erasmus+, 2019).

Of een student naar het buitenland gaat of niet kan afhangen van de studierichting van een student. Sommige mbo-opleidingen hebben een lange traditie van internationalisering, terwijl andere dat niet hebben (Paronen, 2014). Binnen het opleidingsdomein Toerisme en recreatie gaan studenten het vaakst naar het buitenland (Nuffic, 2019; Steehouder, 2020; Paronen, 2014).

Sociale aspecten kunnen zowel belemmeren als stimuleren

Sociale banden in de eigen omgeving (*home ties*) kunnen mbo-studenten belemmeren om naar het buitenland te gaan. Tegelijkertijd kunnen positieve ervaringen en verhalen van zowel studenten als docenten in de omgeving van studenten hen juist stimuleren om zelf ook een buitenlandervaring te gaan opdoen.

Sociale banden met thuis belemmeren studenten om te gaan

Verschillende sociale banden die studenten hebben in hun thuisland, zoals vrienden, familie, hobby's en een bijbaan, kunnen een reden vormen om niet naar het buitenland te gaan (Eurostudent, 2018; Beerkens et al., 2016). Zo blijkt uit de resultaten van een

vragenlijst onder studenten in heel Europa dat ze - na financiën - het op afstand zijn van ouders, partner, kinderen of vrienden als grootste belemmering ervaren. Op de derde plek staat het verliezen van een bijbaan (Eurostudent VI 2016-2018). Bovendien kan ook het achterlaten van een hobby, sport of huisdieren een rol spelen (Van Mol & Timmerman, 2014). Ook ander vragenlijstonderzoek benadrukt het belang van sociale banden in de eigen omgeving (*home ties*). Samen met een gebrek aan interesse worden *home ties* genoemd als de belangrijkste redenen voor studenten om af te haken zonder verder zich te verdiepen in de mogelijkheden om naar het buitenland te gaan (Beerkens et al., 2016; Souto-Otero et al., 2013).

Bestuurders van mbo-instellingen benoemen verschillende alternatieven voor buitenlandervaringen waarbij de belemmerende rol van sociale banden met thuis mogelijk minder aan de orde is. Zo kunnen reizen in groepsverband worden aangeboden voor studenten die niet alleen ergens heen kunnen of willen. Daarnaast kunnen internationale ervaringen dichtbij huis gezocht worden, bijvoorbeeld net over de grens, waardoor studenten misschien ook thuis kunnen overnachten (Erasmus+, 2018).

Studenten en vrienden motiveren elkaar

Medestudenten of vrienden (*peers*) die naar het buitenland gaan of geweest zijn, kunnen studenten motiveren om dit ook te doen, bijvoorbeeld door hun buitenlandervaringen te delen met andere studenten (Rodríguez Gonzáles, 2011; Van Mol & Timmerman, 2014).

Ook docenten kunnen studenten motiveren

Enthousiaste docenten die als rolmodel en ambassadeurs fungeren kunnen studenten stimuleren om gebruik te maken van de mogelijkheden voor buitenlandervaringen (Erasmus+, 2019; Kurver et al., 2019; Onderwijsraad, 2016; Paronen, 2014). Uit de eerder genoemde praktijkvoorbeelden van mbo-instellingen komt naar voren dat docenten en coördinatoren die de ruimte krijgen om te experimenteren met nieuwe ideeën voor internationale activiteiten, onder meer het opdoen van buitenlandervaringen kunnen bevorderen (Erasmus+, 2019).

Studentkenmerken

Studentkenmerken die invloed hebben om al dan niet een buitenlandervaring op te doen relateren aan hun motivatie om naar het buitenland te gaan (persoonlijke ontwikkeling en taalvaardigheid) en hun achtergrondkenmerken (opleidingsniveau van ouders, eerdere buitenlandervaring, en vertrouwen in eigen kunnen).

Persoonlijke ontwikkeling

Uit onderzoeken met vragenlijsten onder studenten blijkt dat studenten vooral naar het buitenland willen uit een behoefte aan persoonlijke ontwikkeling, bijvoorbeeld: het avontuur opzoeken, in zelfvertrouwen en zelfstandigheid groeien, leren over andere culturen, nieuwe mensen ontmoeten en je horizon verbreden in het vakgebied van je opleiding (Lesjak et al., 2015).

Een vreemde taal: een barrière maar ook een motivatie

Taal kan een barrière vormen voor mbo- en ho-studenten om naar het buitenland te gaan (Eurostudent, 2018; Findlay et al., 2006; Kurver et al., 2019). Tegelijkertijd is taal ook een motiverende reden: verschillende studenten gaan naar het buitenland om beter te worden in een vreemde taal (Findlay et al., 2006; Rodríguez González, 2011; Lesjak et al., 2015).

Studenten met hoogopgeleide ouders gaan vaker naar het buitenland

Hbo- en wo-studenten met hoogopgeleide ouders lijken relatief vaker naar het buitenland te gaan dan studenten met lager opgeleide ouders, maar niet alle studies vinden dat verband (Elfferich, 2020; Findlay et al., 2006; Rodríguez González, 2011; Van Mol & Timmerman, 2014). In het mbo is in één studie een dergelijke relatie gevonden (Kurver et al., 2019).

Rodríguez González (2011) merkt op dat voor een student met laagopgeleide ouders de financiële onzekerheid en een gebrek aan support van mensen thuis grotere obstakels kunnen vormen. Eurostudent (2018) laat inderdaad zien dat voor Europese studenten met laagopgeleide ouders de financiën, het verliezen van een bijbaan en de taalbarrière door deze groep als grotere obstakels worden gezien dan gemiddeld.

Eerdere buitenlandervaringen werken stimulerend

Studenten met internationale ervaringen in het middelbaar onderwijs zijn vaker van plan naar het buitenland te gaan. Hbo- en wo-studenten die naar het buitenland zijn geweest tijdens de middelbare school, mee hebben gedaan aan een internationale activiteit op hun middelbare school (zoals een internationale studenten competitie), of internationaal (georiënteerd) voortgezet onderwijs hebben gevolgd willen vaker studeren of stage lopen in het buitenland (Elfferich, 2020). Buitenlandervaringen in de persoonlijke sfeer kunnen ook stimulerend werken: als een student eerder een keer alleen (of met vrienden) op reis is geweest is dit een positieve factor (Van Mol & Timmerman 2014). Hoewel Elfferich (2020) gericht is op hbo en wo studenten, en Van Mol en Timmerman (2014) alleen op wo studenten, zouden dezelfde factoren ook kunnen gelden voor mbo studenten.

Vertrouwen in het afronden van studieprogramma

Uit vragenlijstonderzoek onder Nederlandse eerstejaars hbo en wo studenten blijkt dat wanneer een student vertrouwen heeft in de afronding van zijn studieprogramma dit positief samenhangt met de intentie om naar het buitenland te gaan (Elfferich, 2020). Het is niet onwaarschijnlijk dat ook mbo-studenten die minder twijfels hebben over het succesvol afronden van hun opleiding, vaker naar het buitenland gaan.

Kenmerken gerelateerd aan de mogelijke buitenlandervaring

Ten slotte zijn er enkele factoren die samenhangen met de bestemming en het te volgen onderwijsprogramma of stage. De kwaliteit, de passendheid binnen het studieprogramma en de locatie van de bestemming hebben mogelijk invloed op de bereidheid om te gaan.

Kwaliteit buitenlandervaring, passend binnen studieprogramma

Mogelijk zou de kwaliteit van een stageplek of onderwijsprogramma een rol kunnen spelen om naar het buitenland te gaan. Studenten die niet naar het buitenland willen gaan zijn onder meer bang dat de buitenlandervaring niet erkend wordt en niet past binnen hun studie waardoor ze bijvoorbeeld studievertraging zouden oplopen (Eurostudent, 2018; Findlay et al., 2006). Wo-studenten die wel gaan vinden de meerwaarde van een buitenlandervaring voor de persoonlijke ontwikkeling vaak belangrijker dan de kwaliteit van de instelling (Van Mol & Timmerman, 2014; Lesjak et al., 2015). Daarnaast kan voor wo-studenten de kwaliteit van een universiteit wel een rol spelen in welke bestemming wordt gekozen (Rodríguez González, 2011).

Studenten gaan vaker naar Mediterraans land met goed klimaat op korte afstand

De locatiemogelijkheden hebben mogelijk ook invloed op het opdoen van een buitenlandervaring. Veel Europese studenten kiezen voor een Mediterraan land met een goed klimaat en waar de kosten voor levensonderhoud relatief laag zijn (Rodríguez González, 2011). Dit geldt ook voor Nederlandse mbo-studenten: Spanje was in 2015-2016 voor deze groep de meest gekozen bestemming (Nuffic, 2018).

Studenten hebben een voorkeur voor locaties die dichterbij zijn, zoals eerder benoemd hangt dit mogelijk ook samen met de kosten om er te komen (Rodíguez González, 2011). Bestuurders van mbo-instellingen geven in interviews aan dat het aanbieden van internationale ervaringen dichter bij huis mogelijk mbo-studenten die een drempel ervaren om naar het buitenland te gaan kan stimuleren (Erasmus+, 2018).

Geraadpleegde bronnen

Beerkens, M., Souto-Otero, M., De Wit, H., & Huisman, J. (2016). Similar students and different countries? An analysis of the barriers and drivers for Erasmus participation in seven countries. *Journal of Studies in International Education, 20*(2), 184-204. doi: 10.1177/1028315315595703

Erasmus+ (2018). *Internationalisering gaat verder dan het buitenland. De stand van zaken in de internationalisering van het Nederlandse mbo in 2018.* 's Hertogenbosch: Nationaal Agentschap Erasmus+ Onderwijs & Training mbo-ve.

Erasmus+ (2019). *Internationalisering in het mbo wordt volwassen. Lessons learned voor internationalisering in het mbo.* 's Hertogenbosch: Nationaal Agentschap Erasmus+ mbo-ve.

Elfferich, A. (2020). *Wie is van plan (niet) in het buitenland te studeren of stage te lopen? Een onderzoek naar de intentie van Nederlandse eerstejaarsstudenten.* Den Haag: Nuffic.

Eurostudent (2018). *EUROSTUDENT VI 2016-2018 Synopsis of Indicators. Social and economic conditions of student life in Europe*. European Commission, Eurostat. doi: 10.3278/6001920cw

Findlay, A., King, R., Stam, A., & Ruiz-Gelices, E. (2006). Ever reluctant Europeans: The changing geographies of UK students studying and working abroad. *European Urban and Regional Studies, 13*(4), 291-318.

Kennisrotonde. (2018). *Wat is bekend over de leeropbrengsten van internationaliseringsactiviteiten in het mbo? (KR.440)*. Den Haag: Kennisrotonde.

Kurver, B., Nas, K., De Korte, K., Brukx, D., Khodaie, A. (2019). *Buitenlandervaring voor iedereen? Nulmeting naar impact en inclusiviteit van het Erasmus+-mobiliteitsprogramma onder mbo-studenten*. Nijmegen: ResearchNed.

Lesjak, M., Juvan, E., Ineson, E. M., Yap, M. H., & Axelsson, E. P. (2015). Erasmus student motivation: Why and where to go? *Higher Education, 70*(5), 845-865. doi: 10.1007/s10734-015-9871-0

Nuffic (2019) *Internationalisering in beeld 2018. Feiten en cijfers uit het onderwijs.* Den Haag: Nuffic.

Onderwijsraad (2016*) Internationaliseren met ambitie*. Den Haag: Onderwijsraad.

Paronen, P. (2014). *Evaluation and development tool for effective internationalisation of vocational education and training*. (Master's Thesis) Helsinki: HAAGA-HELIA University of Applied Sciences.

Rodríguez González, C., Bustillo Mesanza, B., & Mariel, P. (2011). The determinants of international student mobility flows: an empirical study on the Erasmus programme. *Higher education, 62*(4), 413-430. doi: 10.1007/s10734-010-9396-5

Souto-Otero, M., Huisman, J., Beerkens, M., De Wit, H., & Vujić, S. (2013). Barriers to international student mobility: Evidence from the Erasmus program. *Educational researcher, 42*(2), 70-77. doi: 10.3102/0013189X12466696

Van Mol, C. & Timmerman, C. (2014). Should I stay or should I go? An analysis of the determinants of Intra-European student mobility. *Population, Space and place, 20*, 465-479. doi: 10.1002/psp.1833

Onderwijssector

mbo

Trefwoorden

Internationalisering, stage, mobiliteit, mbo, buitenlandervaring